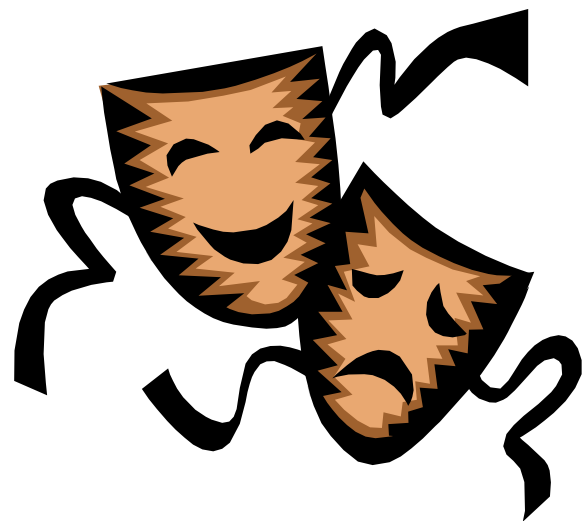

RECHTEN PROEVEN

DRAMATISCHE WERKVORMEN
ROND KINDERRECHTEN EN MENSENRECHTEN

COLOFON

Auteur

Iris Crynen

Coördinatie

Wim Taelman

Verantwoordelijke uitgever

VORMEN vzw

Vlaamse Organisatie voor Mensenrechteneducatie

Lange Gasthuisstraat 29

2000 Antwerpen

Tel. 03 293 82 15 – fax 02 611 75 18

E-mail mensenrechteneducatie@vormen.org

www.vormen.org

ISBN 90-77058-00-8

D/2008/9259/14

© 2008, VORMEN vzw

Met dank aan

Lieve De Meyer (Arto vzw)

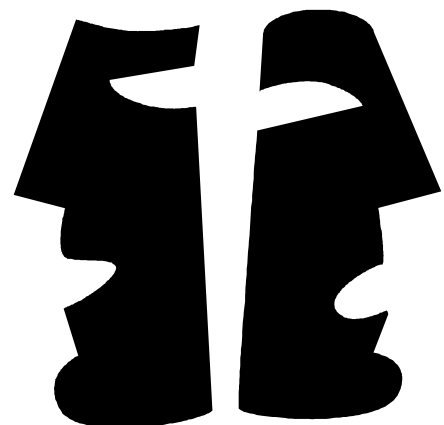
RECHTEN PROEVEN

Over kinderrechten en mensenrechten kan je praten, discussiëren, een klassieke les geven. Maar als we dat nu eens creatief invullen, een verhaal vertellen of verzinnen, of de leerlingen van alles laten uitbeelden? Zou dat niet boeiender zijn?

Met de publicatie 'Rechten proeven' willen we jullie laten proeven van enkele creatieve werkvormen. Ze komen uit de sfeer van wat men 'dramatische expressie' noemt, maar dan wel op maat gesneden van de leerkracht. Je hoeft geen specialist in rollenspelen te zijn. We zetten je op weg en hopen dat je de smaak te pakken krijgt.

De werkvormen in dit pakket zijn voor verschillende doelgroepen bedoeld en zijn zowel in de lagere school als in het secundair onderwijs bruikbaar. Veel hangt af van de beginsituatie van de doelgroep en van jezelf als leerkracht. Sommigen wagen hun eerste stappen op dit vlak, anderen hebben al wat ervaring onder de knie. We bieden voor elk wat wils.

Ook al zijn de werkvormen erop gericht het bewustzijn inzake kinderrechten en mensenrechten te vergroten, toch mogen we niet vergeten dat plezier hebben aan de werkvormen al even belangrijk is.

INHOUD

1	Opwarmers	5
1.1	Naamspel	5
1.2	De vlieg	6
1.3	Voetenspel	7
1.4	Uitbeelden	8
1.5	Spring er eens in	9
1.6	Nog opwarmers	10
2	Beeldentheater	11
2.1	Foto's maken	11
2.2	Opeenvolging foto's	13
2.3	Foto met zin	17
3	Forumtheater	19
4	Verhalen	25
5	Improvisatie	27
5.1	Improvisatie - opwarmers	27
5.2	Improvisaties rond kinderrechten met gebruik van 'de vier W's'	30

1 Opwarmers

1.1 Naamspel

Doel

- Een prettige sfeer in de groep creëren.
- De naam van de deelnemers leren kennen.
- Werken aan technische vaardigheden: intonatie, stemgeluid, lichaamsgebruik.

Benodigheden

Een lege ruimte.

Tijd

15 minuten

Werkwijze

- Vraag alle deelnemers om in een kring te staan.
- Leg de opdracht uit. "Je zegt je eigen naam op je eigen manier. Tegelijk maak je een beweging. Zorg dat de anderen deze beweging kunnen onthouden."
- Je laat iedereen dit enkele keren doen.
- Dan zeg je je eigen naam en maak je je eigen beweging, gevolgd door de naam en beweging van een andere deelnemer. Deze zegt, op zijn beurt, zijn eigen naam met de passende beweging, en laat de naam en beweging van een ander groepslid volgen. Iedereen doet dit enkele keren na elkaar.

Tip voor de begeleider

- Vestig de aandacht op de toonhoogte/intonatie van de stem. Let er op dat niet iedereen in hetzelfde timbre blijft hangen.

1.2 De vlieg

Doel

- Een prettige sfeer in de groep creëren.
- Dynamiek in de groep brengen.
- Het lichaam lossen maken.

Benodigheden

Een lege ruimte.

Tijd

10 minuten

Werkwijze

- Vraag alle deelnemers om in een kring te staan.
- Leg de opdracht uit. "In mijn hand zit een vlieg. Je kan die vlieg enkel doorgeven door op hetzelfde moment in je handen te klappen."
- Iedereen keert zich om naar zijn buur en wacht het klappen af. Zo gauw je tegelijk klapt, draai je je om en geef je het door aan de volgende buur.
- Je doet even voor.
- Dan begint de eerste ronde.
- Mogelijkheid: je kan 2 of 3 'vliegen' kort na elkaar doorgeven.

Tip voor de begeleider

Bij het uitvoeren van deze opdracht is oogcontact belangrijk.

1.3 Voetenspel

Doel

- Een prettige sfeer in de groep creëren.
- Het lichaam lossen maken.
- Motorische vaardigheden ontwikkelen.

Benodigheden

Een lege ruimte.

Tijd

15 minuten

Werkwijze

- Vraag alle deelnemers om in een kring te staan.
- Leg de opdracht uit. "Ik begin. Ik stamp met mijn voet op de grond. Mijn rechterbuur probeert dit op hetzelfde moment te doen. Nu is het zijn beurt. Hij stampt met zijn voet op de grond, en zijn rechterbuur probeert dit op hetzelfde moment te doen. Zo gaat het de hele kring een of meerdere keren rond."
Bedoeling is dat het snel gaat en er dus ritme in zit.
- Moeilijker nu. "Je stampt met je voet op de grond en klapt tegelijk eenmaal in je handen. Je buur moet ook dit weer telkens tegelijk doen."
- Dit kan je eventueel nog iets moeilijker maken door tegelijk met voeten- en handengeklap een woord te laten roepen (bijvoorbeeld 'Hoi!', of de voornaam van de persoon die klapt).

1.4 Uitbeelden

Doel

- Een prettige sfeer in de groep creëren.
- Het thema op speelse wijze aanbieden.
- Het lichaam losser maken.

Benodigheden

Een lege ruimte.

Tijd

15 minuten

Werkwijze

- Vraag alle deelnemers om in een kring te staan.
- Iedereen gaat met zijn rug naar het midden staan.
- De begeleider zegt een woord en op zijn teken (in de handen klappen, fluitje, trom) draait iedereen zich om en beeldt met het lichaam in een stilstaande positie dit woord uit. Voorbeelden van woorden: honger, vakantie, spel, ruzie, gevangenis, school, ouders, mishandeling ...
- Nadien kan je de beelden die om de een of andere reden (omwille van de inhoud van de uitbeelding, of omwille van de manier van uitbeelden) bij elkaar passen of op dezelfde manier iets uitbeelden 'clusteren'. Breng deze deelnemers samen en vraag hen dat ze samen een stilstaand beeld vormen dat het opgegeven woord uitbeeldt.

1.5 Spring er eens in

Doel

- Een prettige sfeer in de groep creëren.
- Het lichaam lossen maken.

Benodigheden

- Een lege ruimte.
- Kaartjes met letters.

Tijd

15 minuten

Werkwijze

- Alle deelnemers staan met hun rug tegen een muur van de zaal. Deze muur is 'kinderrechtenarm'. Ze trekken een letter uit een stel kaartjes. Als de letter in hun naam voorkomt, mogen ze met twee voeten tegelijk zo ver mogelijk naar voor springen, in de richting van de muur 'kinderrechtenrijk'. Wie eerst bij de muur 'kinderrechtenrijk' aankomt, is gewonnen.
- Je kan dit ook doen met de letters van een kinderrecht.

1.6 Nog opwarmers

Nog meer 'opwarmers' kan je vinden in Deel 2, 1 van 'Recht in de Roos':
www.vormen.org/LagerOnderwijs.

2 Beeldentheater

2.1 Foto's maken

Doel

- Het samenwerkingsgevoel vergroten.
- De deelnemers maken beelden van de realiteit zoals zij die ervaren. Ze gaan op zoek naar manieren om die realiteit te verbeteren.

Benodigheden

- Een lege ruimte.
- Kaartjes met kinderrechten en kinderrechtsituaties die zich lenen om uitgebeeld te worden.

Tijd

50 minuten

Werkwijze

- De deelnemers vormen duo's. Deelnemer A is de beeldhouwer, B wordt het beeld.
- A zet B in een beeld door zijn ledematen en lichaam in een bepaalde houding te brengen. B werkt daar gewillig aan mee. A doet de gewenste gelaatsuitdrukking voor zodat B deze kan imiteren.
- De begeleider geeft elk duo een kaartje waarop een kinderrecht of kinderrechtsituatie vermeld staat. Elk duo maakt een beeld dat dit kinderrecht weergeeft.
- Wanneer iedereen klaar is, gaan alle A-deelnemers aan de kant staan, zodat zij de tentoonstelling van beelden kunnen bekijken.
- De begeleider gaat met de groep rond en bespreekt elk beeld. Mogelijke vragen daarbij zijn:
 - Wat zie je?
 - Welk recht wordt hier uitgebeeld?
 - Welk recht kan hierbij (nog) passen?
 - Hoe zie je dat?
 - Wat valt jou op?
 - Wat zou jij anders doen?
 - Hoe zou je het duidelijker kunnen maken?

Bijlage: Kaartjes met kinderrechten en -situaties: suggesties voor beelden

een ziek kind	een kind dat honger heeft
een kind in de klas	een kind dat bidt
een kind dat (in een fabriek) moet werken	een kind met een handicap
een kind dat in de gevangenis zit	een kind dat lijdt onder oorlog
een kind dat speelt	een kind dat blij is met zijn familie

2.2 Opeenvolging foto's

Doel

- Het samenwerkingsgevoel vergroten.
- De deelnemers maken beelden van de realiteit zoals zij die ervaren. Ze gaan op zoek naar manieren om die realiteit te verbeteren.
- De deelnemers kunnen een situatie vanuit verschillende standpunten bekijken.
- De deelnemers brengen respect op voor het standpunt van anderen.

Benodigheden

- Een lege ruimte.
- Kaartjes met kinderrechten: zie www.vormen.org/downloads.
- Kaartjes met situaties: zie kaartjes bij 2.1: 'Kaartjes met kinderrechten en -situaties: suggesties voor beelden'.

Tijd

50 minuten

Werkwijze

Algemeen

- De deelnemers vormen duo's. Deelnemer A is de beeldhouwer, B wordt het beeld.
- A zet B in een beeld door zijn ledematen en lichaam in een bepaalde houding te brengen. B laat dit gewillig gebeuren. A doet de gelaatsuitdrukking voor het beeld voor zodat B deze kan imiteren.
- De begeleider geeft elk duo een kaartje waarop een kinderrecht of kinderrechtensituatie vermeld staat die verband houdt met een kinderrecht. Elk duo maakt een beeld dat dit kinderrecht weergeeft.
- Wanneer ze klaar zijn, gaan alle A-deelnemers aan de kant staan, zodat zij de tentoonstelling van beelden kunnen bekijken.

- **Bij het werken met een recht:**

De begeleider gaat met de groep rond en bespreekt elk beeld.

Vragen hierbij kunnen zijn:

- Wat zie je?
- Welk recht wordt hier uitgebeeld?
- Welk recht past hier verder nog bij?
- Hoe zie je dat? Wat valt jou op?
- Wat zou jij anders doen?
- Hoe zou je het beeld nog duidelijker kunnen maken?

- **Bij het werken met een situatie:**

De deelnemers zoeken een oplossing voor de situatie. Zij plaatsen de beelden in een 'voor'-tijdens'-na'-fase. Telkens worden deze beelden besproken.

Vragen hierbij kunnen zijn:

- Wat zie je?
- Hoe vordert het?
- Hoe gaat het verder?
- Is dit volgens jou een goede oplossing?
- Wat is jouw mening daarover?

Voorbeelden van 'voor'-'tijdens'-'na' fase:

- Voor 'een ziek kind':
een kind is ziek – het wordt verzorgd door een dokter/volwassene – het kind voelt zich beter.
- Voor 'een kind dat honger heeft':
een kind heeft honger – iemand zorgt voor eten – het kind heeft geen honger meer.
- Voor 'iemand die in de klas zit':
een kind zit in de klas – de leerkracht geeft les – het kind leest een boek.

Variant voor het werken met situaties

In deze situaties doe je een beroep op de fantasie en creativiteit van de leerlingen. Je geeft de aanzet/het begin van een situatie. Door het spel komen de leerlingen tot het bedenken van oplossingen. Zij gaan gevoelsmatig dieper in op de problematiek en kunnen deze emoties gemakkelijker verinnerlijken.

Enkele voorbeelden voor het werken met situaties:

Voorbeeld 1

Situatie: een kind met een handicap wordt uitgestoten. Hij/zij mag niet meespelen.

Vragen die je kan stellen:

- Wat zie je? Wat gebeurt er hier?
- Hoe voelt dat kind zich? Hoe reageren de anderen erop?
- Hoe zou jij reageren? Toon dit.
- Welke verschillende reacties zijn mogelijk?
- Hoe kan deze situatie zich verbeteren?
- Wat kan je doen opdat iedereen zich gelukkig voelt?

Mogelijkheid tot vervolg: laat bijvoorbeeld uitbeelden dat een klasgenootje/kennis van het kind hem/haar gaat helpen.

- Hoe voelt hij/zij zich dan?
- Wat kunnen de reacties zijn van de anderen die hem uitstoten?
- Het kind wordt erg gepest en zelfs aangevallen.
- Wat zijn de gevoelens op zo'n moment?
- Hoe voel jij je wanneer je dit bekijkt?
- Hoe zou jij reageren als jij het kind was? Hoe zou jij reageren als jij de pester was?
- Waarom doen pesters dit?

Voorbeeld 2

Situatie: een kind dat in een oorlogssituatie zit. Hij/zij schuilt voor het geweld.

Vragen die je kan stellen:

- Wat zie je? Wat gebeurt er hier? Waar zou dit zich (kunnen) afspelen?
- Hoe voelt dat kind zich?
- Welke situatie kan hierop volgen? Beeld uit.
- Hoe kan deze situatie verbeteren?

Mogelijkheid tot vervolg: laat bijvoorbeeld uitbeelden dat er mensen komen van Artsen zonder Grenzen. Zij nemen het kind mee.

- Wat doen deze mensen met het kind?
- Hoe voelt hij/zij zich?
- Wat kan er verder gebeuren? Toon dit.

Voorbeeld 3

Situatie: een kind dat in de speeltuin speelt.

Vragen die je kan stellen:

- Wat zie je? Wat gebeurt hier?
- Hoe zou jij je voelen?

Mogelijkheid tot vervolg: laat bijvoorbeeld uitbeelden dat dit kind op het balkon van een flat staat.

- Hoe speelt dit kind?
- Wat is het verschil met de vorige situatie?
- Waarom is spelen/kunnen spelen belangrijk?
- Hoe kunnen kinderen die in een klein huis wonen toch spelen?

Uitdieping

Voor enkele van de onderwerpen geven we hieronder enkele suggesties om er met de groep verder rond te werken.

➔ Verder werken rond '**een kind met een handicap**':

- Nadat de deelnemers de beelden maakten, kan er zich een gesprek ontwikkelen.
 - Ken je iemand met een handicap? Hoe voelt hij/zij zich?
 - Wat maakt zo iemand mee in onze maatschappij?
 - Wat zijn de beperkingen waarmee hij/zij moet leven?
 - Hoe reageer jij op iemand met een handicap? Waarom?
 - Wat kan je ondernemen om hun leven aangenaamer te maken?
- Je kan proberen in contact te komen met enkele mensen met een handicap uit je buurt of in de leefwereld van de deelnemers. Zij kunnen dan getuigen over hun problemen, hun rechten en hoe men in de maatschappij daarmee omgaat.
- Je kan een rolstoel of krukken huren en de deelnemers laten ervaren hoe het voelt om met deze beperkingen om te gaan.

- Je doet één van de deelnemers een blinddoek voor en laat hem/haar vrij bewegen in de ruimte.
 - Hoe voelt het om blind te zijn?
 - Welke aanpassingen heb je nodig?
 - Hoe gebeurt dit in onze maatschappij?
 - Hoe ga jij om met blinden/mensen met een handicap?
- Je kan ook de werkvorm 'De jongen met 2 ogen' (in: Eerste Stappen in Mensenrechteneducatie; zie www.vormen.org/EersteStappen) gebruiken.

➔ Verder werken rond '**een kind dat lijdt onder oorlog**':

- Werkvorm 'Dagboek van Kaji'
(in: Recht-in-de-roos; zie: www.vormen.org/rechtinderoos).
- Werkvorm 'Ganzenbord kindsoldaten'
(in: Recht-in-de-roos; zie: www.vormen.org/rechtinderoos).
- Nog meer werkvormen rond kindsoldaten: zie 'Kindsoldaten en mensenrechten' te downloaden via www.vormen.org/Kindsoldaten/Index.html.

➔ Verder werken rond '**een kind dat speelt**':

- Om de deelnemers met het recht op spel en vrije tijd te confronteren kan je ze de eens gedurende de speeltijd verplicht laten doorwerken in de klas. Daarna kan je dit bespreken aan de hand van de volgende vragen:
 - Wat vind je daarvan?
 - Hoe voel je je daarbij?
 - Welke gevolgen kan dit hebben voor je gezondheid, je welbevinden?
 - Hoe gebeurt dit in andere landen?
- Je kan hen ook eens gedurende een halve dag (of langer) handenarbeid laten doen. Ook dat kan je nadien bespreken:
 - Wat zou je ervan vinden als je dit voortdurend moet doen?
 - Hoe gebeurt dit in andere landen? Dit kan je ook in verband brengen met het recht op onderwijs ...
- Werkvorm 'Spelletjes van over de hele wereld'
(in: Recht-in-de-roos; zie: www.vormen.org/rechtinderoos)

2.3 Foto met zin

Doel

- Het samenwerkingsgevoel vergroten.
- De deelnemers gaan op zoek naar manieren om de werkelijkheid (die ze eerst zoals zij die ervaren in beelden omzetten) te verbeteren.
- Door het gesproken woord te hanteren evolueren de deelnemers naar forumtheater.

Benodigdheden

- Een lege ruimte.
- Kaartjes met kinderrechten: zie www.vormen.org/downloads.
Of: kaartjes met situaties die verband houden met kinderrechten (zie kaartjes bij 2.1: 'Kaartjes met kinderrechten en -situaties: suggesties voor beelden').

Tijd

50 minuten

Werkwijze

- De deelnemers vormen duo's. Deelnemer A wordt 'beeldhouwer', B wordt het beeld. A zet B in een beeld door zijn ledematen en lichaam in een bepaalde houding te brengen. A doet de gelaatsuitdrukking voor het beeld voor, zodat B deze kan imiteren.
- De begeleider geeft elk duo een kaartje waarop een kinderrecht of een situatie die verband houdt met een kinderrecht vermeld staat. Elk duo maakt een beeld dat dit kinderrecht weergeeft.
- Wanneer ze klaar zijn, gaan alle A-deelnemers aan de kant staan, zodat zij de tentoonstelling van beelden kunnen bekijken.
- Je gaat met de groep rond en bespreekt elk beeld.
Mogelijke vragen:
 - Wat zie je?
 - Welk recht wordt hier uitgebeeld?
 - Welk recht kan hierbij (nog) passen?
 - Hoe zie je dat?
 - Wat valt jou op?
 - Wat zou jij anders doen?
 - Hoe zou je het duidelijker kunnen maken?
- De deelnemers geven bij hun eigen beeld 1 zinnetje uitleg. Vervolgens kunnen onder impuls van de begeleider beelden die bij elkaar passen in een groep worden samengezet.
- Er kan een 'kort toneeltje' gevormd worden van verschillende beelden bij elkaar: de beelden zeggen hun zin terwijl ze als beeld blijven staan.
- In bijlage vind je enkele suggesties voor het toepassen van deze werkvorm rond enkele specifieke kinderrechten.

Tip voor de begeleider

- Je kan de beeldhouwer laten bepalen welke zin zijn beeld zegt. Je kan ook de betrokkenheid van de toeschouwers verhogen door hun ideeën te gebruiken.
- Je kan ervoor kiezen de hele klas een beeld te laten maken rond 1 kinderrecht. Als start is het dan gemakkelijker om een opeenvolging te maken dat tot een toneeltje leidt.

Bijlage: Suggesties voor 'Foto met zin' bij enkele van de kinderrechten

↳ **Recht op verzorging**

Situatie: Een kind breekt zijn been (zin: "Au, mijn been doet zo'n pijn") – de dokter komt ter plaatse en verzorgt het kind (zin: "Dat been is gebroken, er moet een gips om") – het kind herstelt (zin: "Wil jij je naam op mijn gips schrijven?").

Vragen die je kan stellen:

- Waar speelt dit zich af?
- Hoe voelt het kind zich?
- Heb jij dit zelf al meegemaakt?
- Hoe voelde jij je?

Mogelijkheid tot discussie: je beeldt dezelfde situatie uit maar dan in een armere wijk, stad of land.

- Wat zullen de verschillen zijn?
- Hoe voelen deze mensen zich?
- Wat is de oorzaak van het verschil?
- Hoe kunnen deze verschillen voorkomen/opgelost worden?

↳ **Recht op vrije meningsuiting**

Situatie: Er is een conflict tussen een leerkracht en een leerling – De leerling protesteert – De leerling wordt gestraft.

Vragen die je kan stellen:

- Wat is jouw mening hierover?
- Waarom mag de leerling wel/niet protesteren?
- Waarom mag de leerkracht wel/niet straffen?

Mogelijkheid: Dit gesprek kan ook gaan over diverse manieren van communiceren. Sociale vaardigheden kunnen worden getraind.

↳ **Recht om niet gediscrimineerd te worden**

Situatie: Een volwassene beslist dat een meisje de afwas moet doen en een jongen in de tuin moet werken – Het meisje werkt liever in de tuin - De jongen en het meisje werken beide taken samen af.

Vragen die je kan stellen:

- Wat is jouw mening hierover?
- Is dit actueel of verouderd?
- Hoe voel jij jezelf daarbij (jongen of meisje zijnde)?
- Welke oplossing zou jij geven? Waarom?
- In welke landen gebeurt dit nog regelmatig?
- Welke acties onderneemt men hiertegen?
- Welke situaties laten zulke discriminatie wel/niet toe?

3 Forumtheater

Doel

- De dialoog tussen de deelnemers stimuleren.
- Oplossingen bedenken voor situaties die zich in de werkelijkheid voordoen.

Benodigdheden

- Een lege ruimte.
- Eventueel: fiches met speelsuggesties (zie bijlage).

Tijd

50 minuten

Werkwijze

- Je legt de werkwijze van 'spelers' met 'publiek' uit: sommigen spelen de situatie, de anderen vormen het publiek, dat mag 'inspringen' indien het niet akkoord gaat.
- Leg de 'vijf regels van inspringen' uit:
 - Als je niet akkoord gaat, roep je stop.
 - Je kiest waar (voor welke speler) je inspringt.
 - Als je liet zien wat je wou doen, mag je er terug uitstappen.
 - Als je ziet dat een (onderdrukte) persoon problemen heeft, mag je inspringen met zoveel deelnemers als je wilt.
 - Als je geen stop roept, wil dat zeggen dat je akkoord gaat met wat er gespeeld wordt.
- Duid een aantal leerlingen aan als 'spelers'. Neem hen even apart en vertel hen welke situatie ze dienen te spelen. Geef hen even (kort!) de tijd om af te spreken wat ieders rol is en hoe de situatie gaat verlopen.
- De deelnemers spelen het rollenspel. Zij blijven verder spelen tot de situatie ten einde loopt of er een oplossing is gevonden.
- Je kan af en toe onderbreken voor een tussentijdse bespreking.
- Rond in elk geval af met een bespreking.
Daarvoor kan je de volgende vragen stellen:
 - **over de gevoelens van de 'spelers':**
 - Hoe was het voor jou?
 - Hoe voelde jij je?
 - Wat dacht je?
 - Welke argumenten gebruikte je?
 - **over de inbreng van het 'publiek':**
 - Welke argumenten werden gebruikt?
 - Wat dacht jij?
 - Is dat een goede oplossing?
 - Hoe zou iemand anders het doen?
 - Welke mogelijkheden heb je allemaal?

▫ **over de kinderrechten:**

- Welk recht wordt hier geschonden?
- Voor elk van de speelsuggesties vind je in bijlage ook nog bijkomende suggesties.

Tips voor de begeleider

- Geef niet te veel tijd om voor te bereiden.
- Niet één tussenkomst is de juiste. Er zijn veel mogelijkheden.

Verdieping/differentiatie

- Je kan ook met behulp van beelden forumtheater maken (zie beeldentheater). Je laat de deelnemers elkaar in beelden zetten. Je maakt een vervolgverhaal met deze beelden. Hoe gaat het verder? Wat is een mogelijke oplossing? Je kan daarbij situaties uitvergroten of verkleinen.
- Je laat de deelnemers het spel opnieuw spelen en kiest voor een goede (positieve) of slechte (negatieve) afloop.
- Je laat de deelnemers van rol wisselen. Zo leren ze in beide situaties argumenten bedenken en kunnen ze zich meer inleven in de beweegredenen van elk personage.

Speelsuggesties

1

Persoon A is een leerling van jouw leeftijd. Zij/hij wil graag naar school gaan. De anderen proberen haar/hem ervan te overtuigen dit niet te doen.

2

Persoon A is even oud als jij. Zij/hij werkt in een sportschoenenfabriek in Indonesië. De werkgever laat haar/hem 10 tot 15 uren per dag werken onder erbarmelijke omstandigheden.

3a

Persoon A wordt op school erg gepest. Hij/zij mag niet meespelen op de speelplaats. Om welke reden weet hij/zij zelf niet echt goed. Op een dag pakken de anderen zijn/haar boekentas af en stampen er zo hard op dat alle boeken en papieren helemaal gekreukt zijn.

3b

Een leerling gaat naar de directeur/leerkracht en legt uit dat één van zijn klasgenoten wordt gepest. De directeur/leerkracht schenkt niet veel aandacht aan deze klacht.

4

Persoon A is ontvoerd door het Oegandees verzetsleger (LRA). De commandanten van het leger dwingen hem om een dorpsgenoot te vermoorden.

5

Persoon A is een Marokkaan. Hij/zij gaat naar de bakker om een brood te kopen. Hij/zij heeft echter 50 cent tekort.

6

Het gezin van A is erg arm. Hij/zij wil niet dat zijn/haar vrienden dit weten. Dan is er een woensdagnamiddag waarop de hele vriendenkring naar de bioscoop gaat. A wil graag meegaan maar heeft geen geld.

7a

Persoon A is homoseksueel. Een klasgenoot komt dit te weten. Hij/zij maakt A belachelijk in de klasgroep.

7b

Persoon A is seropositief. Een aantal klasgenoten vinden dat zo iemand niet in hun groep past en protesteren tegen zijn/haar aanwezigheid.

8a

A is een meisje dat graag houtbewerking wil gaan volgen. Haar klasgenoten lachen haar daar mee uit.

8b

Persoon A is een jongen die graag balletlessen wil volgen. Zijn klasgenoten vinden dit maar belachelijk.

9

Er is geld verdwenen uit de klas. De leraar vraagt wie er iets van weet. Niemand antwoordt maar er zijn enkele leerlingen die meteen denken dat Abdel het heeft gedaan.

10

Je zoekt werk maar je vindt niet meteen de job die je zoekt. Je doet erg je best maar wordt nergens aangenomen. Je durft het tegen niemand te zeggen. Op een dag zit je in gesprek met je vrienden die vinden dat werklozen 'profiteurs van de maatschappij' zijn.

Vragen bij de speelsuggesties

bij speelsuggestie 1:

- Welke argumenten werden gebruikt?
- Wat is jouw persoonlijke mening?
- Waarom is onderwijs belangrijk?
- Waarom krijgen sommige kinderen geen onderwijs?

bij speelsuggestie 2:

- Waarom werkt dit kind?
- Wat kunnen argumenten pro of contra zijn?
- Hoe zijn de werkomstandigheden in ons land?
- Wat is hier wettelijk geregeld?

bij speelsuggestie 3a:

- Wat kan je doen wanneer je dit merkt?
- Hoe voelt deze persoon zich?
- Hoe zou jij je voelen?
- Maakte je dit al eens mee?

bij speelsuggestie 3b:

- Wat kan je doen wanneer je merkt dat de directeur/leerkracht niet ingrijpt?
- Hoe kan je actie voeren/helpen?

bij speelsuggestie 4:

- Wat weet je van zulke situaties?
- Wat is jouw mening daarover?

bij speelsuggestie 5:

- Wat gebeurt er?
- Wat zou jij doen indien je A was/ indien je de bakker was?
- Wat zou er gebeuren indien A geen Marokkaan was maar een Belg/Nederlander/Brit? (Laat deze situatie spelen.)

bij speelsuggestie 6:

- Hoe voelt hij/zij zich?
- In welke (levens)situatie bevindt hij/zij zich?
- Waarvan herken je dit?
- Wat kan een oplossing zijn voor dit probleem? (Laat eventueel de situatie opnieuw spelen, nu vanuit het standpunt van iemand die veel geld heeft en vriend(in) is van A.)
- Geef een aantal oplossingen. (Laat deze oplossingen spelen.)
- Wat vond je hiervan? Hoe zou jij het (anders) doen?

bij speelsuggestie 7a en 7b:

- Herken je deze situatie? Wat zou jij doen?
- Wat vind je van de klasgenoten? Wat vind je van persoon A?
- Welke gevoelens spelen hier mee?
- Wat is de meest correcte vorm van omgaan met dit gegeven?

bij speelsuggestie 8a en 8b:

- Waarom zou, volgens jou, dat meisje wel/niet deze studierichting mogen volgen?
- Wat zijn voor- en tegenargumenten?
- Wat vind jij van een jongen die ballet gaat doen?
- Waarom vind je dat?
- Hoe verloopt dit in andere landen?

bij speelsuggestie 9:

- Wat vind je van de beschuldiging?
- Overkwam het jou of iemand die je kent?
- Wat deed je dan?
- Waarom wordt Abdel door enkelen beschuldigd?
- Wat is jouw mening daarover?
- Hoe kan je voorkomen dat zoiets gebeurt? (Laat dit eventueel spelen.)

bij speelsuggestie 10:

- Wat is jouw mening hierover?
- Hoe zou jij reageren als je in dezelfde situatie zat?

4 Verhalen

Doel

- De deelnemers leren kinderrechten spelenderwijs kennen.
- Via beeldspraak tot de kern van het kinderrecht komen.

Benodigdheden

- Verhalen (voorbeeld: 'Als kippen zonder kop' (gedeelte), zie bijlage).
- Verkleedkledij.
- Rekwisieten.
- Muziek.
- Expressieve foto's met een mogelijk verband met kinderrechten.

Tijd

50 minuten

Werkwijze

- Laat iedereen in een kring staan. Geef aan elke deelnemer een blaadje waarop het verhaal staat (zie bijlage als voorbeeld).
- Laat elke deelnemer om de beurt een zin voorlezen. Laat daarbij op intonatie en dramatiek letten.
- Eventueel laat je een tweede keer voorlezen en stel je bijvragen:
 - Hoe zien de personages eruit?
 - Hoe voelen ze zich?
 - Waar speelt het zich af?
 - Hoe zou het verder gaan?
- Gebeurt zoiets in de echte wereld? Wie zijn daar dan de 'steelsgezinden' bijvoorbeeld? En de 'kroonsgezinden'? Nog andere voorbeelden?
- Als tweede stap kan je aan sfeerschepping doen rond dit verhaal, met verlichting, zachte muziek, enkele rekwisieten. Met wat verkleedkleden aan kan je dan het verhaal vertellen.

Varianten

- Je vertelt het einde van het verhaal niet. De deelnemers verzinnen hoe het verder gaat.
- Je verzint met (groepjes van) deelnemers een alternatief einde.
- Je laat de deelnemers bij een expressieve foto die je hen daarvoor bezorgt een eigen verhaal vertellen rond een gekozen kinderrecht.
- Je vertelt eerst het verhaal en laat het daarna uitbeelden.

Tips voor de begeleider

- Geschikte verhalen kan je in heel wat jeugdboeken vinden. We geven hier slechts enkele mogelijke bronnen.
- Peter Hoogenboom schreef enkele boeken rond kinderrechten. Zie: www.peterhoogenboom.nl.
- In 'Allemaal anders, allemaal gelijk' vind je op p. 141 'Wereldverhalen'. Zie www.vormen.org/AllemaalAnders.
- Leesteksten 'Recht of echt?' rond kinderrechten vind je op de website van VORMEN. Ze werden geschreven voor kinderen van 10 tot 12 jaar, maar zijn ook voor andere groepen bruikbaar. Zie www.vormen.org/downloads.

Bijlage: Verhaal 'Als kippen zonder kop'

Als kippen zonder kop

- "Geen kip die nog wist hoe het ooit was begonnen"
- "Het geheugen van een kip is kort."
- "Maar jammer genoeg"
- "wel lang genoeg"
- "om te onthouden"
- "dat er oorlog was."
- "In het kippenhok van boer Joris heerste al jaren ruzie."
- "Heel lang geleden was het begonnen"
- "met een discussie tussen twee kippenzussen, Josien en Toos."
- "Wat was nu de bovenkant van de appel:"
- "Het kroontje"
- "of de steel?"
- "Josien beweerde dat het steeltje de bovenkant was,"
- "omdat een appel zo in de boom hangt."
- "Toos beweerde dat het kroontje de bovenkant was,"
- "want een kroontje staat altijd bovenop het hoofd."
- "Al snel breidde het gekibbel tussen de twee zussen zich uit naar de rest van het kippenhok."
- "Zo vormden zich twee groepen:"
- "de kroonsgezinden"
- "en de steelsgezinden."
- "Ze begonnen zich ook uiterlijk van elkaar te onderscheiden:
- "de steelsgezinden knipten alle puntjes van hun kam,"
- "behalve één,"
- "zodat het leek alsof er een steeltje recht op hun kop stond."
- "De kroonsgezinden legden hun kam in een rondje,"
- "zodat het leek alsof ze een kroontje hadden."
- "Eigenlijk was er geen kip die zich de ruzie nog herinnerde."
- "Maar ze wisten wel"
- "dat steeltjes en kroontjes zo sterk verschilden"
- "dat ze mekaar van nature wel moesten haten."

P.S. De volledige tekst is terug te vinden in 'Recht of echt' (www.vormen.org/downloads).

5 Improvisatie

5.1 Improvisatie - opwarmers

Doel

- De communicatie tussen de deelnemers vlotter laten verlopen.
- Het spontaner omgaan van de deelnemers met lastige situaties en moeilijke gevoelens bevorderen.

Benodigdheden

- Een lege ruimte.
- Verkleedkledij.
- Rekwisieten.

Tijd

30 minuten

Werkwijze

Hieronder volgen enkele opdrachten voor improvisatie-opwarmers. Nadien kan je overgaan tot een breder uitgewerkte improvisatie. Beide werkvormen kunnen best onmiddellijk na elkaar worden gebruikt.

Improvisatie-opwarmer 'Zullen we?'

De deelnemers werken per twee. Om beurten doen ze een voorstel, waarbij de andere altijd enthousiast "JA" antwoordt. Voorbeeld: "Zullen we schilderen?" "Ja!" "Zullen we springen?" "Ja!" "Zullen we dansen?" "Ja!".

Improvisatie-opwarmer 'Cadeautjes geven'

Per twee. De ene geeft een geschenkje aan de andere. Deze maakt het open en is aangenaam verrast. Hij/zij kiest zelf wat er in zit en zegt dat. Voorbeeld: de ene zegt "Ik heb een cadeautje voor jou", de ander antwoordt met "Ooh, wat een prachtig sjaaltje!".

Improvisatie-opwarmer 'Knecht en meester'.

De deelnemers werken per twee. De ene is de 'meester'. Hij/zij bepaalt wat er gebeurt. De andere is de 'knecht'. Hij/zij voert de bevelen van de meester uit.

Improvisatie-opwarmer 'Hoge en lage status'.

Dit kan in groep. Een deel van de groep heeft een hoge status. Kenmerken van iemand met 'hoge status' zijn onder meer: maakt oogcontact, beweegt het hoofd weinig, staat erg rechtop, maakt grootse gebaren...

Het andere deel heeft een lage status. Kenmerken van iemand met 'lage status' zijn onder meer: kleine gebaartjes, hoofd naar beneden, geen oogcontact, neemt geen initiatief ...

De begeleider deelt de groep in twee (of, bij het werken in duo's, laat hen afspreken wie hoge en wie lage status gaat spelen) en geeft aan welk deel hoge status gaat spelen. Daarna geeft de begeleider een concrete situatie op (suggesties: zie bijlage 'Improvisatie-opwarmer 'Hoge en lage status') die dan, na slechts heel kort nadenken, door de deelnemers gespeeld wordt. Daarna kunnen de situaties opnieuw gespeeld worden, maar dan met de omgekeerde status (zie bijlage 'Improvisatie-opwarmer 'Hoge en lage status' – 'omgekeerde status').

Bijlage: Improvisatie-opwarmer 'Hoge en lage status': voorbeelden van situaties en van het mogelijk spelverloop¹

▪ Verdachte (lage status) en rechter (hoge status)

Rechter: Verdachte, je moet daar gaan zitten.

Verdachte: Natuurlijk, edelachtbare.

Rechter: Bij deze veroordeel ik je tot 3 jaar cel en 5000 euro boete.

Verdachte: Je hebt gelijk, het was stom van mij.

Rechter: Stom? Stom? Je hebt je schandelijk gedragen!

Verdachte: Je hebt gelijk. Ik ben de slechtste mens die hier op aarde rondloopt.

Enz.

▪ Werknemer (lage status) en baas (hoge status)

Baas: Wat kom je nou weer vragen?

Werknemer: Ehh ... ik wilde vragen ... of ik misschien een dag vrij kon krijgen.

Baas: Wàt?! Een dag vrij?! Hoe haal je het in je hoofd!

Werknemer: Het spijt me, het was een domme vraag.

Baas: Domme vragen horen bij domme mensen. En nu aan het werk, anders kun je je loon wel vergeten!

Werknemer: Natuurlijk. Je hebt gelijk. Ik ben dom en jij bent slim.

▪ Lerarees (lage status) en leerling (hoge status)

Leerling: Wat schrijf je nu weer op het bord?

Lerarees: Ik wilde graag wat huiswerk opgeven.

Leerling: Ben je niet goed bij uw hoofd? Alsof wij niks beters te doen hebben!

Lerarees: Misschien moet ik het dan maar niet doen.

Leerling: Misschien?! Natuurlijk doe je het niet!

Lerarees: Oké. Jullie hebben gelijk. Jullie krijgen nooit meer huiswerk.

▪ Dief (lage status) en politie (hoge status)

Politie: Zo jongeman, wat zit er in die tas?

Dief: Een gestolen zak paprika chips, meneer.

Politie: En wat gaan we daarmee doen?

Dief: Aan jou geven, meneer de agent.

Politie: En jij dacht dat het daar bij bleef, sukkel? Je straf? 30 dagen gevangenis en een boete van 500 euro!

Dief: Je hebt gelijk. Het was stom van me. Pak mij maar op. Ik begrijp het.

¹ Naar een download van Carolijn.Leisink.nl

Bijlage: Improvisatie-opwarmer 'Hoge en lage status' – omgekeerde status

▪ Verdachte (hoge status) en rechter (lage status)

Rechter: Verdachte, zou je daar willen gaan zitten, alstublieft?

Verdachte: Neen, ik blijf wel rechtstaan.

Rechter: Ik vrees dat ik je moet veroordelen tot 3 jaar cel en 5000 euro boete.

Verdachte: Dat is wel overdreven! Kan het niet wat minder?

Rechter: Tja, je kan natuurlijk altijd in beroep gaan. Misschien dat je dan wat minder krijgt?

Verdachte: Dan zal ik zeker in beroep gaan. Deze rechtszaak lijkt nergens op.

▪ Werknemer (hoge status) en baas (lage status)

Baas: Wat kan ik voor je doen?

Werknemer: Ik kom zeggen dat ik morgen niet aanwezig ben, ik neem een dagje vrij.

Baas: Oei! Een dag vrij?! Dat zal wel een probleem worden met het invullen van de taken.

Werknemer: Tja, dat is jouw probleem. Dat moet jij oplossen.

Baas: Ik probeer het wel te regelen. Geniet van je dagje vrijaf.

Werknemer: Dat zal ik zeker doen.

▪ Lerares (hoge status) en leerling (lage status)

Leerling: Krijgen we vandaag huiswerk, mevrouw/meneer?

Lerares: Ja, neem je agenda en schrijf er die twee taken voor wiskunde in.

Leerling: Twee taken, mevrouw/meneer, we hebben al zoveel te doen voor Nederlands, zou het niet kunnen dat je ze wat uitstelt?

Lerares: Wat denken jullie wel? Nu krijg je er nog een extra taak bij!

Leerling: Sorry mevrouw/meneer, je hebt gelijk. Je weet het best.

Lerares: Zeker en vast. En dat er niemand nog durft klagen!

▪ Dief (hoge status) en politie (lage status)

Politie: Meneer, zou ik je tas mogen bekijken, a.u.b.?

Dief: Mijn tas. Neen! Dat is niet nodig.

Politie: Ik zag je daar een zak chips insteken, meneer?

Dief: Dat heb je dan verkeerd gezien!

Politie: Ik zal u toch een boete moeten geven.

Dief: Niks daarvan. Je kan niks bewijzen. Ik ben hier weg.

5.2 Improvisaties rond kinderrechten met gebruik van 'de vier W's'

Doel

- Het uitvoeren van een improvisatie rond een concreet onderwerp of een concrete situatie helpt om zich in te leven in de rol van de personages die erbij betrokken zijn. Dit kan voor de deelnemers een aanzet zijn om te reflecteren over eigen houding en gedrag daarbij.

Benodigdheden

- Een lege ruimte.
- Verkleedkledij.
- Rekwisieten.

Tijd

30 minuten

Werkwijze

- Verdeel de deelnemers in groepjes van 4 à 5. Geef hen een kinderrecht op waarrond ze een improvisatie gaan uitvoeren. Geef hen ook een concreet antwoord op minstens één van de vier W-vragen (Wie? Wat? Waar? Wanneer? – Voorbeelden: zie bijlage). Geef hen de opdracht de situatie verder in hun uitbeelding te concretiseren en daarbij de overige W's te beantwoorden. De groepjes krijgen even de kans om het spelen van hun situatie even te oefenen.
- Elk groepje toont de improvisatie aan de anderen.
- Hieruit kan een discussie/gesprek volgen.
 - Wat/wie zie je hier? Waar/wanneer gebeurt het in werkelijkheid?
 - Wat herken je in deze situatie? Wat is jou vreemd? Waarover stel je jezelf vragen?
 - Welk recht wordt hier uitgebeeld?
 - Hoe gebeurt dit in jouw leven/jouw gezin/jouw omgeving/jouw land (eventueel: jouw land van oorsprong)?
 - Wat is je mening hierover?
 - Wat zijn je argumenten om deze mening te staven?
 - Wat kan jij doen om deze situatie te verbeteren? Wat zou de overheid moeten doen?
 - In welke situaties wordt ditzelfde recht ook nog geschonden? (Deze kan je eventueel laten uitbeelden met foto's - zie 2.1 Foto's maken).

Tip voor de begeleider

- Het gebruik van kledij en attributen kan zeer goed helpen om inspiratie los te weken.
- Weinig tijd geven is hier belangrijk. Anders is de kans groot dat de deelnemers verzanden in aarzeling of discussie ...
- Het is goed om de deelnemers mee te laten denken met het invullen van de W's, door er zelf slechts een beperkt aantal in te vullen. Deze inspraak verhoogt de betrokkenheid.

Bijlage: Voorbeelden van kinderrechtsituaties en de invulling van de 4 W's ervan

▪ Recht om zich te verplaatsen

Wie? Asielzoekers.
Wat? Op zoek naar een nieuwe thuis.
Waar? In ons land.
Wanneer? In het begin van het schooljaar.

▪ Recht op bescherming tegen oorlog

Wie? Kindsoldaten.
Wat? Ze strijden tegen anderen.
Waar? In het leger.
Wanneer? Tijdens een gevecht.

▪ Recht om je te verplaatsen

Wie? Een veertienjarig kind.
Wat? Rijdt naar de hobbyclub.
Waar? In je dorp.
Wanneer? 's Avonds.

▪ Recht op veiligheid en bescherming

Wie? Een kind van jouw leeftijd.
Wat? Wordt gepest.
Waar? Op school.
Wanneer? Tijdens de speeltijd.

▪ Recht op gelijke behandeling

Wie? Jongens en meisjes.
Wat? De voetbalploegen worden ingedeeld.
Waar? Op het voetbalveld.
Wanneer? Tijdens de training.

▪ Recht op rust en vrije tijd

Wie? Een arbeider.
Wat? Moet overuren doen.
Waar? In een fabriek.
Wanneer? Na een werkdag van 10 uur.

▪ Recht op een woning

Wie? Een kind.
Wat? Leeft in een kartonnen doos.
Waar? In Afrika.
Wanneer? Nu.

▪ Recht om samen te komen met anderen

Wie? Jongeren van jouw leeftijd.
Wat? Willen een club oprichten.
Waar? In de buurt.
Wanneer? Op zaterdag.

